

**Nyilatkozatok és adatok a
DOMBEGYHÁZI „PETŐFI” MTSZ
történetéről**

A négy gebitől a kormány-
kitüntetésig.

Nyilatkozatok és adatok a
Dombegyházi „Petőfi” Mtsz
14 éves történetéről.

HELYTÖRTÉNET 278

Összeállította:
Ketskemény Károly
ny. tanító.

FÖLDOSZTÁS UTÁN

Szép napos, október végi délután kísértél a határba. 1945-öt irtak. Amint az utcából kiértem, feltűnt nekem, hogy egy bácsika kapál. Ott mindjárt a szt.Kingéd monostor-rom előtt.

Odamentem. Király Pista bácsi kapált, késő ősszel. Buzát szórt a tarlóra, majd bekapálta.

Keserves dolog lesz ez így, Pista bácsi!

Már nem, mert éppen a végét járom. Két holdat vetettem így. Többen így végettünk. Elvitte a háború a lovakat. Ami maradt, az drága.

De - ha már egyszer valóra vált nagyapám álma, hogy földünk lett, kikerültünk a cselédházból - csak nem hagyjuk parlagon a földet.

Beszélgettük már, hogy többen veszünk lovat, közösen. De kocsit, munkaeszközöket is kellene venni. Ekét, vetőgépet, más egyebet. De erre már többen kellene, hogy összeálljunk. Egyenként nem bírunk veke. Majd csak lesz valahogyan!

Lett valahogy. 1949-ben egyike volt Pista bácsi annak a 62 parasztnak, akik megalapították a Petőf Tsz-t.

I G Y K E Z D Ó D Ö T T

Beszélgetés az alapító elnökkel.

Fülöp József 60 éves, nagy családú ember. A gyerekek már a maguk szárnyán vannak. Béreskedett itt-ott. Többnyire parasztgazdáknál, mert az intézők ismerték. Olyan visszabeszélő ember volt.

A felszabadulás előtt Szántó Imre gazdag helybeli kereskedő tanácsán volt. Itt sok gyerekével felesben termelt kerti magvakat, gyümölcsöt, szőlőt kezelt 3 holdon. A sok babra-munkában jól hasznosultak a gyermekek. A boltos nem nézte politikai magatartását, csak azt, hogy ügyes ember, sokat hoz a konyhára. Itt szerzett is Fülöp házat, meg 4 hold földet.

Amikor 1949-ben megérett az ügy a Pártban, őt szemelték ki az első szocialista gazdaság megszervezésére.

Hogy kezdődött a szervezés, Fülöp elvtárs?

A pártaktivákkal megkezdtek a beszélgetést az elvtársakkal. Mert mind a 62 alapító tag párttag volt. Biztak a Pártban, egy kicsit bennem is, így hát hozzáfogtunk a munkához.

Kik voltak az alapítók?

Nem tudom én mind elsorolni, de párat, kikra hamarjában emlékezni tudok, azokat elmondom.

Fodor István, Csordás István, Nagy József, Albu József, Kőfalvi András, Popovics Pál, Kovács József, a két Tapasztó István, Bánszki János, Fábrián Antal, Delehán Péter, Tapasztó Pál, Gábor János, Zsilován József. Néhány ekét, boronát, vetőgépet összeszedtünk a volt uradalmi maradékból. Az alapítók csaknem kivétel nélkül agrárproletárok voltak, kiket, más egyéb mellett az igazságszóra is hozzánk irányított. Elég az hozzá, hogy egynek sem volt igás állata.

Nem boldogultunk, mert a gépállomás fel is szántotta a földeket, de anyagot mozgatni, takarmányozni csak kellett a fogat.

Végül a járás szerzett nekünk nagy nehezen valahonnan 4 lovat. Ha Ha ugyan mondhattuk lónak!

A munka nehezen ment, de igen lelkesen.

Csak egy példát a sokból.

Vetettünk. A négy ló a vetőgéppel járt. De a magot is kellett volna szállítani. Mit tehattünk mást, mint hogy az elnök és az öregebb Tapasztó István brigádvezető raktunk a fűcsíra néhány zsák búzát, beleakaszkoztunk a szekérbe és kihúztuk a földre. Így ment estig.

Honnan szereztek vetőmagot?

A tagok összeadták. Pár év múlva visszaadtuk nekik. A másik év végén már 1400 hold földünk és 120 tagunk volt. Már vettünk hitelre 20 kocát, meg 20 tehenet és néhány tehenet a tagok is behoztak. Ekkor megint olyan dolog történt, amire csak elérzékenyedve tudok visszagondolni.

Egyik tagunk felállt a kögyülésen és elmondta, hogy van már jószágunk, de nem várhatjuk, hogy a grófok majd eljönnek hozzánk és építenek nekünk istállót, ólat. Nekünk kell azt előteremtünk, ha élni, boldogulni akarunk. Alljunk össze, van bontási anyag a volt uradalmi bontásokból, építkezzünk társadalmi munkával.

Építettünk 80 állatra istállót, jó kocaólakat, egyéb sertésférőhelyeket. Munkaegységet csak a kőműves mester kapott. Igaz, hogy anyaghiány miatt az istállópadrásra saralóléc helyett cirokszárat raktunk le, de jó, meleg férőhelyünk lett.

A második évben már 10 pár lovunk lett. Behozták az új tagok. Men a munka, és a második év jól fizetett. 34.- forintot tudtunk adni egységre. Ennek abban az időben jobban tudtunk örülni, mint most a 40.-Ft-nak. Pénzt keveset adtunk, annál több terményt. Egyik tagunk gyenge házacsjajának padlása leszakadt a termény alatt. Szerencsére nem voltak benne.

Visszatekintve, milyennek látja Fülöp elvtárs a szakmai vezetést ebben az időben?

Szakszerűségről nem igen beszélhetünk. Hetenként összejöttünk, megtárgyaltuk dolgainkat hol csendesen, hol hangoskodva. Némi kis segítséget kaptunk 1952-ben. Józsa Lajos vasmunkást Gödöllőn, 14 hónapos tanfolyamon átképezték agronomussá, őt küldték hozzánk. Neki megvolt az elméleti kiképzése, de ő mezőgazdasági munkát sohasem végzett, gyakorlata nem volt. Ő is tápotgatott. Idő kellett ahhoz, hogy az ő munkája zökkenő nélkül menjen. Mégis 1951-ben az őszi árpánkból 22 q termett holdanként. Ezért kormánykitüntetéset kaptam. És elvittek 10 hónapos iskolára is.

Milyen volt az irodai ügyvitel és számvitel?

Mai szemmel nézve nevetséges.

1951-ben 1900 hold, 1952-ben 3200 hold földünk volt. Én, mint elnök kerékpárral jártam a határt, irányítottam a munkát. A zsebemben volt egy irka. Abba jegyeztem, kikapott előleget, milyen pénzek folytak be, hova mit szállítottunk.

Pénzforgalmunk csekély volt, mert a nagyobb ügyleteket a bank utján bonyolították le. Pénzt cédulákon utaltam ki a pénztárosunknál, néha csak szóval. Csak jóval később, jó néhány év múlva került egy hat elemű végzett asszony, aki már kezdett valahogy könyvelni. Előbb elküldtünk vagy három lányt 2-3 hetes könyvelői tanfolyamra, de ezek olyan keveset értettek az íráshoz, számoláshoz, hogy még jobban összekavarták az ügyeket, mint előbb volt.

1951-es termés után kezdtünk a közösben tollasodni. 20 pár lovunk 40 tehenünk, 40 kocánk volt jó férőhellyel.

Az 1952-es év okozta az első komoly nehézséget. Ekkor már 3200

hold földünk volt, 285 taggal. Szörnyű év jött ránk. Aszály, rossz termés. Nagy kinnal is csak felét tudtuk fizetni, mint az előző évben. Ezt a bajt tetőzte, hogy a vezetőségi tagok, kikkel együtt agitáltam annak idején az alakuláskor, ezek torpantak meg elsőnek. Kiléptek, városba menekültek ipari munkára, vagy funkciókban helyezkedtek el. A vezetőségben csak ketten maradtunk Fodor Istvánnal a szervezőkből. Jöttek az elkeseredett megjegyzések: "Szép kilátásokkal kecsegtettek, aztán itt hagytak, amikor bajba jutottunk!"

Bizony ekkor nagyon megcsappant a munkakedv, munkafegyelem. Mégis a következő évben már jobban tudtunk fizetni.

A beadási kötelezettség rontott rajtunk is, meg az egyéni gázdákon is.

Ebben a hangulatban ért bennünket Nagy Imre fellépése.

Ekkor a területünk 3200 holdról 1500-ra, taglétszámunk 285-ről 145-re csökkent. A kilépők vitták a behozott állataikat, felszerelésüket. Ismét 17-~~20~~-ra zsugorodott 1954-ben a munkaegység értéke. Zugtak a tagok. Mindenkit okoltak a gyenge keresetért, csak magukat nem.

Ug., gondoltam, itt az ideje, hogy felfrissítsék a vezetést. Visszaléptem. Volt már közös vagyon. Sokat építettünk. állatállományunk is megnövekedet. Utánam Laukó István elvtársat választotta meg a tagság elnöké.

L A U K Ó I S T V A N

éveken át, mint pártmunkás, dolgozott. Több éven át előadó volt a pártiskolán. 1954-1958.években volt elnöke a tsz.-nek.

Hogyan emlékszik vissza Laukó elvtáré a Petőfi életére elnöksége idején?

A munkafegyelem fokozatosan kezdett javulni. Minden esetre pozitív dolog, hogy a földeket bemüveltük, a termést betakarítottuk. Nehezítette munkánkat, hogy az ingadozás, a sok kilépés, belépés, melynek folytán sok szerte lévő kis parcellánk keletkezett. Volt idő, hogy néhány hét alatt 200 holddal nőtt, vagy csökkent a területünk. De gyarapítottuk vagyonunkat. A tehénállományunk például akkörül volt, mint a mostani 3 1/2 ezer holdas tsz.-ben. Bertésünk is volt bőven. Taglétszámunk 450 főre emelkedett.

Munkaegységre átlagosan 25.-Ft körül fizettünk, főleg terményben. Ennél a tervszerű, szép fejlődésnél következett be az ellenforradalom. Mit mondjak róla? Ugy hatott a mi tsz.-ünkre is, mint általában mindenütt. Maradtunk 670 hold földdel 66-an.

En 1957-ben megváltam elnöki tisztségemtől, mivel a községi pártbizottság titkára lettem.

J Ó Z S A L A J O S főagronomus.

1947-ig vasipari szakmunkás volt. Ekkor jelölte őz a Párt, hogy szakmai átképzés után, a tsz-ek megerősítéséért indított akció során, mint tsz agronomus dolgozzék.

Gödöllőn kapott 14 hónapos szakmai oktatást, mely után, mint első mezőgazdasági munkahelyre, tsz-ünkhöz került. Azóta itt dolgozik, 1960 óta mint főagronomus.

Hogyan látja Józsa elvtárs most, a jól működő nagyüzem idején a tsz kezdeti idejét a szakember szemével?

Talán úgy jellemezhetném legjobban, ha azt mondom, hogy volt egy csoport, és egy nagyobb csoport kevésbé lelkes tagunk, kiknek nem csak

szakértelmük, de még példájuk sem volt. Ok voltak itt az uttörők. A tagság lelkes része gyakran hősi munkát végzett és vonszolta magával a kevésbé lelkeseket is. Gondolok itt arra, hogy a tsz nagy és sok építkezését úgy végezték, hogy a közös érdekért maguk mondtak le arról, hogy felajánlott munkájukat díjazzák.

Jellemezte az is, hogy ebben az időben tervszerű munka lehetetlen volt. A terület állandó és nagy változásoknak volt kitéve. Táblák kialakítása, vetésforgó szerinti gazdálkodás lehetetlen volt.

Elnézegettem a tanító bácsi grafikonjait. De ezek csak úgy tájékoztatnának helyesen, ha napokra bontva munkálnánk ki. Mert egy éven belül sok száz hold változás fordult elő felfelé, meg visszafelé. Belépők szétszórt földjeivel nőtt a terület. Kilépők miatt csökkent. Persze a belépések nagy többségükben gazdasági ér. közben, bemüveletlen földdel történtek.

Ahogy az első három évben jó hozzáállással ment a munka, úgy később már nem ment. Amilyen volt az időjárás, olyan volt a munkakedv. Ha jól járt az eső, volt terméskilátás, akkor dolgoztak. Ha olyan aszályosféle időjárás volt, akkor nem igen dolgoztak. A 17.-Ft-os munkaegység kedvét szegte a tagságnak. Nem bíztak abban, hogy itt meg lehet élni. Ezután próbáltak, ha alkalom volt, más munkahelyen keresethez jutni, vagy mint Ludas Matyi irta, 8 órára mentek kis, és 3 órára már ott-hon voltak. Mint mondani szokás, nehezen indítottak, de hirtelen megálltak. Nem tudtunk annyira jutni, hogy a tagok kimenjenek gyapotot szedni. Az iskolás gyerekekkel szedettük le. Viszont az állattartás és a hagyományos növények munkája ment valahogy. Nagy volt a fellelegzés, amikor megszűnt gyapottermelés. Ez csak egy évben sikerült, a többi ráfizetéses volt.

A központi irányítás sem működött olyan jól, mint most.

A növényápolás minősége fokozatosan javul. Különösen feltűnő volt ez a javulás, amikor tömegesen léptek be középparasztok. Ezek egyesén nem tudtak rosszul dolgozni. Hivatkoztunk rájuk. Kezdett az emberek önérzete is működni, hiszen guny tárgya volt a rosszul dolgozó tag.

Lassan kezdett megmutatkozni, hogy sok tagunk kezdi magáénak érezni a szövetkezetet. Erőfeszítéseinket sokszor gátolta, néha rombolta a politikai helyzet alakulása. Szépen mutatják ezt a grafikonok.

Nagy imre szereplése folytán 45 %-ára csökkent a terület, az ellenforradalom rombolása még nagyobb volt.

A munkaegység 25-27.-Ft körül mozgott.

Az ellenforradalom után termelőszövetkezetünk tagsága két részre szakadt. Egy részük, a jobb épületekkel a Kossuth tsz néven alakult meg.

A Petőfi 670 Holddal, 66 taggal maradt. Ez azután fokozatosan fejlődött. Tsz-ünknek jelentős eseménye volt, amikor a felosztatott Vörös Hajnal tsz hozzánk csatlakozott.

Ez a tsz 1955-ben alakult, és 1958.március 1-én olvadt be hozzánk súlyos mérleghiánnyal.

Mi okozta a Vörös Hajnalnál ezt a kudarcot?

Első sorban megfelelő vezetők hiánya. Elnökei voltak a két és fél alatt Fodor István, Dus József és Bíró István cipész mester. 42 család dolgozott itt 440 holdon.

Termésük állattellátottságuk volt, de hasznot sehogya se tudtak kicsikarni. Hullott a sertésük. A ciroktermés az esőben - gondatlan ke-

zezés miatt - megrohadt.

Vezetői annyira gyenge előképzettségük voltak, hogy az elemi iskolai alapismeretekkel küzdöttek.

Mit jelentett az egyesülés a Petőfinek ?

Sok jót nem. Érdekes módon dolgozóik nagyobb része példamutatóan dolgozott, de egy részük úgy viselkedett, hogy ki kellett őket zárni. Ez utóbbiak többnyire alkoholisták voltak, akik csak akkor dolgoztak, ha nem volt pénzüik pálinkára.

Meg hát sok rendezetlen adósság szakadt a nyakunkba.

Milyennek látta Józsa elvtárs a szövetkezet számvitelét és ügyvitelét?

En a tsz harmadik évében kezdtem meg a munkát. Ekkor főleg irkákkal és cédulákkal dolgoztak. Egy irkában fel volt jegyezve a tagok névsora és az, hogy mennyi földet vitt be. A másikban jegyezték a gabona-forgalmat, harmadikban a kiadott előlegeket. Volt még a pénztárosnak kiadási-bevételei naplója. Itt bizonylati fejeletről szó sem volt, fizettek szóbeli utasításra is. A brigádvezetők jegyezték a munkateljesítményeket, az év végén a járástól jöttek szakemberek, megcsinálták a zárszámadást,

A levelezést is az elnök végezte sokáig. Később javult a helyzet, mikor előbb Holik István, majd Kotroczó Anna vette át az irodavezetést. Szabályszerű ügyvitel csak 1958 óta van.

Megemlítem még, hogy a Petőfi tsz vezetői éveken át idegenkedtek a műtrágya használatától. Nem hittel hasznosságában. Végre, mikor szorongatták őket, hogy műtrágyázzanak, nagy mennyiségben rászórták az őszi árpa vetésre. Ekkor termett 22 q árpa holdanként. A szerencsés körülmények szerencsésen torlódtak az őszi árpára, így kormánykitüntetés lett belőle.

T A P A S Z T Ó I S T V A N Y

elvtárs 1949-50. évben, valamint 1960-63. években a tsz párttitkára volt, illetve az első években a pártszervezet megbízottjaként dolgozott.

Tájékoztasson Tapasztó elvtárs a tsz kezdő idejéről.

Az alapítók valamennyien párttagok voltak. Ezek az emberek azal e komoly elhatározással fogtak munkához, hogy megmutatják, ez a helyes ut. Így fogják megalakítani, megalapítani a szebb, a jobb paraszti jövőt.

Képzeljék el, hogy összeállt 62 volt cseléd és zsellér. Mind olyanok voltak, kiknek lovuk, felszerelésük hem volt. Sorvasztotta őket pár éves egyéni gazda korukban az igauzsora. Nagy akarattal dolgoztak. De önálló gazdálkodásban szinte semmi tapasztalatuk nem volt. Felsőbb irányítást sem kaptak akkor még kellő mértékben. Biztattuk monóssze az elvtársakat. Meg néhányan látták a háboru alatt a kolhoszok életét, vagy, mint hadifoglyok dolgoztak is ott. Nem munka volt az, ahogy kezdték, hanem hősköltemény.

Az elnök, a brigádvezetők kerékpáron járták a területet. Irányítottak, de ha kellett, ők is zsakoltak, szekeret, kazlat raktak.. Vacsora után feljegyezték az irnivalókat, meg megtárgyalták a másnapi tennivalókat. Tessék elképzelni azt az emberfeletti munkát, mellyel a soron következő termelési munkán kívül saját felajánlásukra, minden bérezés nélkül komoly épületeket emeltek. Ezek az emberek 50-60 napot dolgoztak fizetés nélkül, hogy legyen hely 80 számos állatnak, 40, kocának, hizóknak, malacoknak.

Tapasztalatlanok voltak, tudatlanok. Nem ennyi lett volna az eredmény, megfelelő tudással, tapasztalattal.

Képzeld el szegény Antal Mihály dolgát. Őt kijelölték, hogy napi munkája után a pénztárnoki munkakört is lássa el. Talpig becsületes ember volt. Járt is 4-5 osztályt, illetve 4-5 tétel, mivel, hogy tanjai cseléd fia volt. De talán az óta sem irt tele egy irkát. Végül ügyosztórt kiáltottak, hogy 8.000.-Ft hiánya van a pénztárnoknak. A szakértők azután kihuzták a csávából a pénztárnokot. Az történt, hogy szóbeli utasításra a 8.000.-Ft-t, több részletben, kétszeresen vételezték be a pénztárnokkal. Mert Antal a pénzt nem kapta meg, csak szóbeli elszámolás után végezte a bejegyzéseket.

Az volt a helyzet, hogy nem tudtak sem könyvelni, sem levelezni, de nem akartak külön " számtartot " tartani, hogy megtakarítsák annak a fizetését.

Társadalmi munkát igen sokat végeztek a későbbi építkezéseken is. Én. 1950 végén hivatásos katona lettem, s csak 1960 elején kerültem vissza ismét a Petőfihez, mint elnökhelyettes és parttitkár.

T Ó T H L A J O S

elvtárs 1957-59.években volt a Petőfi tsz elnöke. Jelenleg a helybeli Dózsa tsz elnökhelyettese, és parttitkára.

Miért talált Tóth elvtárs, amikor az ellenforradalom után átvette a Petőfi irányítását?

Laukó elvtárstól vettem át az elnökséget. Ő akkor a közs.pártbizottság titkára lett.

Igen, maradt két pár lovunk, és 6 növendéküszönk. És maradt 670 hold föld 60 taggal.

A régi Petőfi ugyanis két részre szakadt. Mintegy fele Kossuth névén új termelőszövetkezetet alakított. Tőlünk választották le a földet, tőlünk mentek át az emberek. Nekik juttottak a jobb gazdasági épületeink is.

Új honfoglalást kellett kezdenünk. Elsősorban teheneket, kocákat vettünk. Kezdem azzal, hogy 3 év alatt 1200 holdra, 120 tagra növekedtünk, mert hozzánk csatolták a felosztott Vörös Hajnal tsz 440 hold földjét, és a 42 tagjuktól átvettünk 35-öt.

Újbóli elindulásunkor egy istállóban elfért minden állatunk, még vásárolt 15 koca is.

Minezek ellenére megindult a fejlődés. A munkafegyelem is kezdett úgy, ahogy kialakulni addig, míg a Vörös Hajnallal nem egyesültünk. Ugyanis kaptunk jó számmal megrögzött alkoholistákat, kik a munkaidő nagy részét is a kocsmában töltötték, és ezek az e tekintetben ingadozó tagokat is magukkal rántották.

Miután a nevelő munka ezeken nem segített, nem volt mi tenni, a legmegrögzöttebbeket kizártuk a tsz-ből.

Anyagi fejlődésünk is megtorpant, mert rengeteg és nagyrészből rendetlen adósságot vettünk át tőlük. Vettünk át teheneket, lovakat, megsertéseket is. Sajnos, úgy gazdálkodtak, hogy mikor a trágyát hordtuk ki, igen sok döglött sertés hullája került ki a trágyadomból. Ok az eltemetés nek ezt a szokatlan módját választották.

Komoly mértékben javult a munka mennyisége és minősége az 1959-es fejlesztéssel, amikor sok középparaszt került hozzánk. Ezek az emberek nem hivatalba jártak 8 órára, mint korábban sok tagunk. Sokukat a napkelte már kint talált, és dolgoztak alkonyatig. A kevésbé szorgalmasak kezdtek restelni a dolgukat s munkájukat lassacskán kezdték a jobbakéhoz hangolni.

Mit tudtak a tagoknak fizetni munkaegységre?

26-28.-Ft-ot ért egy egység.

Hogyan sikerült fejleszteni az állatállományt?

Szarvasmarhaállományunkat - területre számítva, kb. olyan szintre emeltük, mint ahogy most van. Középlejáratu hitelre vásároltuk. Sertésünk nem valami bőven volt. Ezzel sok bajunk volt. Nem tudtunk megbirkózni a nagy malachullással.

A visszatért Kossuthnak volt marhaállományuk megfelelő számában. Sertésállományuk azonban nagyon csekély volt. Még a leszerződött sertéseinket sem tudták beadni.

Komoly zavart keltett azonban, hogy már a tél elején teljesen kifogyott minden takarmány készletük. Ugyanis lucernájuk rendszeren megrohadt az esős időben. A tagok azonban jól dolgozó emberek voltak. A bajokat a szörnyen alacsony szintű vezetés okozta.

En az egyesülés után pártboesztást kaptam. Debreczeni Pált, aki akkor az áll.gazd.üzemegységvezetője volt, választotta az egyesült tsz elnökévé.

D E B R E C Z E N I P Á L tsz.elnök.

Az egyesülés után került a megnagyobodott tsz élére. Megfelelő nagyüzemi gyakorlat áll mögötte.

Bakos Mátyás kondorosi birtokos gazdaságában töltötte gyakorlonoki idejét. Után a Gödöllői Koronauradalomban volt segédtsz. Innen kinevezték megyei állattanyésztési előadónak Lévára, onnan áthelyezéssel, hasonló beosztásban Makó működött 1948-ig. 1956-ig az igási áll.gazdaságban főállattanyésztő, attól pedig elnökké történt megválasztásáig a helybeli áll.gazdaságban üzemegységvezetőként dolgozott.

Megkérem, elnök elvtárs, tájékoztasson az elnöksége alatt történt nevezetesebb eseményekről.

Ugy hiszem, nem kell nekem sokat tájékoztatnom, hiszen a kérdező velem dolgozott, ismeri az ügyeket. Mégis megpróbálom vázolni a történeteket. Azzal kezdem takán, hogy akkor amidőn idekerültem, a fejfejlés befejeződött. Minden dolgozó paraszt tsz-ekben volt már. Nem kellett már számolnunk, mint korábban a folytonos területváltozásokkal.

Ki kellett tehát alakítani a terszerü nagyüzemi gazdálkodást. Kialakítottuk a táblákat, megállapítottuk a vetésforgónkat. Megszerveztük állattanyésztésünket is. Megépítettük a a vázat, amire a tésztet ráépíthettük, amellyel egy 3 1/2 ezer holdas gazdaságot üzemeltethetünk.

Hogyan álltak az állattartással?

Marhaállomány nagyjából volt. A kocaállományt kiegészítettük. Némi juhászatot is beállítottunk. Olyan mértékben, ahogy azt a körülményeink indokolták. A baromfival baj volt, de később azt is rendbehoztuk.

Mi történt a dolgozók munkájának megszervezésével?

Elsősorban a vezetőséget kellett megszervezni. A szakvezetőket már itt találtam, nevezetesen a főagronómust és a beosztott agronómust. Megerősítettük később őket a főállattanyésztővel, aki a helybeli áll.gazdaságtól jött hozzánk. A brigádvezető-gárda kialakítása már hosszabb időt igényelt. Voltak sikertelen kísérleteink.

Ami a tagságot illeti, hát az egész falu tsz-ben dolgozik, nálunk 570 család. Ezek között vannak ügyes emberek, és kevésbé ügyesek, szorgalmasak, és kevésbé szorgalmasak. Minden esetre itt vannak szép számmal, azok a volt néhány hold földjükön szorgalmasan, ügyesen gazdálkodók is, nagy gondal nevelgették állataikat. Ezek az emberek itt sem tudnak más módon dolgozni, mint a saját gazdaságukban.

Leglényegesebb azonban az, hogy a tagság többsége tudatában van annak, hogy saját jövedelme, megélhetése a tsz jövedelmének függvénye. És kezdenek aszerint dolgozni.

Sokat tanultak az emberek. A szakvezetők állandóan köztük vannak. Irányítanak magyaráznak, és ennek az irányításnak látják az eredményességét. Példának említem a malacnevelés dolgát.

Egyik emberünk egyéni korában ügyes állattanyésztő volt. A másik azt mondja, " nekem nem volt szerencsém a jószághoz". Tsz-ünkben korábban, úgy látszik, ezek a nem szerencsés emberek kerültek az állatokhoz, mert hosszú éveken át 50-60 %-os volt a malachullás. En is ilyen találtam. Ma már ez az 1 %-ra csökkent.

Hogyan csinálták ezt ?

Ahogy az a nagy könyvben meg vagyunk írva. Pontos etetés, időben, adagban, minőségben. Tisztaság. Napi férőhelytisztogatás, almozás. Az etető vályuk rendszeres kimosása, stb. Ez pedig nem a központi irodából kiadott utasítással történik, hanem a főállattanyésztőnk, és a két brigádvezető állandó, naponkénti irányítása és ellenőrzése mellett.

Először szekaturának vették ezt az állatápolók. De az eredmény igazolta a vezetőket. Volt, aki nem akarta utasítás szerint dolgozni. Okosabbnak érezték magukat. Ilyenkor szépen, csendesen megmagyaráztuk az elvtársaknak, hogy a tsz-en belül sok, és sokféle munkahely áll rendelkezésükre. De itt csak az dolgozhat, aki betartja a szakvezetők utasításait. És mivel elég jól keresnek a kanászok, sok leváltásra nem került sor. A teljesítménybőven felül komoly prémiumot is kaphatnak.

Az egészségügyi ellátást is igyekszünk maximálisan megadni. A védőoltásokat, a betegállatellátást az állatorvosi irányítással felcseréljük végzi. Sikerült a tehenészet hozamát is megjavítani. Most 9 literen velűe vagyunk. Itt is a szakvezetők részletekre kiterjedő irányítása és a permizálás módja hozott jó eredményt.

A tehenészek beszélnek, hogy régebben gyakori volt, hogy a tehenész vasárnap a kocsmában felejtette magát, nem etetett, nem fejt. Most egyik felől magas prémiumot kap a tehenész, ha az évi mennyiséget literben és zsirkilogramban kifejezi, másrészt pedig elveszti a prémiumra való jogát, ha megszábot igazolatlan munkamulasztása van.

Sajnos, egyes szeskedvelőknél még mindig alkalmaznunk kell ezt a büntetést. De ez már nem jellemző, inkább olyan esetek fordulnak elő, hogy a gulyás sötétedéskor szénát csór teheneinek, hogy jobban teljesítse fejési normáját.

Beszéljünk még valamint a munkafegyelemeről és a közös tulajdon védelméről.

Az emberek szívesen dolgoznak, ha van értelme, viszont akkor van kereset, ha jól dolgoznak. Ez olyan róka fogta csuka eset. De gyakorlatilag mégis csak azzal kell kezdeni, hogy kedvvel dolgozzék a tagság.

Idolgoztunk egy prémium-rebdszert, ami minden dolgozóra vonatkozik, az irodai dolgozókon kívül.

Lényege ennek, hogy mindenki, aki a maga megszabott munkaterületén a megszabott normán felül teljesít, a többletnek 30-50 %-át kapja prémium gyanánt.

A szakvezetőkkel pedig megállapodtunk abban, hogy mindenki lehet ideges, hangoskodó, vagy goromba, de csak otthob, na élete párja ehhez hozzájárul.

Röviden: emberekkel emberséggel kell bánni.

En azzal nem dicsekedhetem, hogy a munkafegyelem nálunk hajdenagyon jó. Az elmúlt gazdasági évben azonban, a korai tél dacára is betakarítottunk minden terményünket, még a kukoricaszár sem maradt talpon.

Ami a közös védelmet illeti, hibák főleg a hanyagságban akadnak. Elhagyott szákok, szerszámok, rosszul begyűjtött szalma néha található.

Ezek azonban kezdenek rossz üzletté válni, akárcsak a dinnye, vagy kukorica lopás. Birságolunk, kárt megtérítettünk. Héba-hóba a hirdető vitrinban ki is pellengérezzük a visszaesőket.

Hogy áll a szövetkezet a gépesítéssel?

Tel-jesen gépesítjük tsz-ünket. Ez egyike a leghasznosabb befektetéseknek. Az elmúlt évben a saját géppel végzett munkák csak 56 %-ában kerültek annak, amit a gépállomással végeztettünk.

Benne van ebben a gépek javítása és annuitása is?

Önköltségszámító tsz vagyunk. Abban a pénzben minden benne van.

Miben látja elnök elvtárs a nyitját annak, hogy szövetkezete árutermelésben a megyében első, országosan 17.lett?

A legtisztább emberi érzések közé tartozik az az öröm, melyet munkánk eredményességén érzünk. Sikerült örülni, sikerült elismeréseket elkönyvelni.

Egy ilyen nagy vállalkozásnál, mint a mi szövetkezetünk, az eredmény nagyon sokrétű. nagyon sokféle munka összetevődése. És mennyi kudarc is belejátszik abba, hogy nem lett még jobb eredmény.

A szaktudás érvényesítése, az irányítás szorgalmas, lelkiismeretes végrehajtása, legfőképpen pedig a tagok kedvvel, szorgalommal végzett munkája hozza meg az eredményt. Léven mezőgazdasági üzem, az időjárás is erősen belebeszél eredményeinkbe.

Hogyan nézett ez ki nálunk a gyakorlatban?

A megállapított tervünk során lévő részeit kéthetenként vezetői értékezeteken megrágjuk. A napi feladatokat a szakvezetőkkel, brigádvezetőkkel megtárgyaljuk részletesen. Szövetkezetünk pártbizottsága kéthetenként alaposan megtárgyalja, teljesült-e a terv, mik az akadályok, hogyan lehetne a tervet tulteljesíteni? Az akadályokat miként lehet elhárítani?

A termelési eredmények azonban mégis csak a dolgozók kezek munkája nyomán születnek. Tehát elsősorban itt kell kedvet ébreszteni.

Jól bevált a bérezési rendszerünk. A teljesítménybáren tul megállapítottunk normákat. Így például, aki tengeriből holdanként 18 q májusi morzsoltnál többet termelt, a többlet 50 %-át kapta prémiumként. Ezt tettük más munkaterületen is.

A 144 párttagunkat részletesen tájékoztattuk erről a rendszeréről. Ők a területen tájékoztatták munkatársaikat. A brigádvezetők is tartottak röpgyületeket erről. De már a prémium-rendszer is ug született meg, hogy munkaterületről ott voltak a dolgozók küldöttei, velük tárgyaltuk meg. Tehát mindenki tisztában volt a bérezéssel. Prémium-rendszerünkkel nem karjcsároskodtunk. Csak a komoly prémiumnak van huzó ereje. Csak arra kellett ügyelnünk, hogy lehetőleg arányos legyen a prémium minden munkaterületen. És itt botladoztunk legtöb- bet. Nem volt kitaposott ut előttünk. De kifogjuk javítani az előfor-

dult hibákat. Sokat töprengtünk ezen, mert nekünk az országos terv teljesítésén túl az is célunk volt, hogy minden munkáskéz megkapja a méltó bérét. Hogy igazságosan bérezzünk.

Munkakedvet csinált bérrendszerünk, növelte a termelési eredményeket. Mindenki megkapta munkaegységére a 40.20 Ft-ot. Jó volt látni, hogy Varga Antal 25 q csöves kukoricát permizált, mert területén 46 q-val túlhaladta a normát, hogy 2019.-Ft-t kapott cukorrépjája után, mert 4.038.-Ft-tal felül termelt, hogy 1.000.-Ft-ot kapott cirokja után, mert 2.000.-Ft-tal túl termelt a normán. Használja egészséggel, 3 gyermekével együtt.

Hiba volt-e, hogy Farkas József már november közepén felöltöztetett 4 gyereket a prémiumból, mert kifejte akkorára az évre előírt mennyiséget?

Jó dolog volt ez, mert termelésükkel hozzájárult az országos tervteljesítéséhez is, megnövelték a munkaegységök értékét is.

A tagok döntő többsége kapott prémiumot. Ki tekintélyesebbet, ki szerényebbet.

Akadott egy pár alantas gondolkozású tagunk is, aki prémiumát úgy akarta növelni, hogy éjjel áthordta a szomszéd parcelláról a kukoricát, hogy ő jobban mázsáljon. Megerősítettük a mezőőri szolgálatot.

Tudom, hogy Debreczeni elvtársnak kedvenc területe az állattenyésztés. Hallhatnánk erről is valamit?

Örömmel tölt el, hogy a nagyon rossz szinten állott tejtermést sikerült elfogadhatóra emelni. Hogy sikerült 83 fillérért tojást termelni, amikor az országos átlag tsz.vonalon 124 fillér, s a rekord eredmény 64 fillér. A rekordot igyekszünk megközelíteni. Ősszel tisztán Hampshire állományt fogunk beállítani, a parlagi és a Plymouth anyagot kicselejtezzük.

Örülünk, hogy az áru-csibe 19,5 %-ot, sertéshozzávaldánk 28 %-ot jövedelmezett, és mind a kettőből erősen túltejesítettük termünket.

Nem szolgál azonban gyönyörűségünkre, hogy tavaly erősen ráfizettünk a göbolyókra.

Mi ennek az oka?

Olyan istájkóban hizlaltunk, ahol a zord időben állandóan fagypontra alul volt a hőmérséklet. A takarmány csonttá fagyott, az állatok dideregtek. A havai mázsálásoknál meg kellett állapítanunk, hogy maháink fogytak.

J Ó Z S A L A J O S

főagronomussal beszélgettek arról, hogyan alakult ki a kinagasló növénytermelési eredmények?

Kezdjük talán az emberekkel, hiszen több kedvező tényező együtthatása a jó eredmény.

Már említettem, hogy az 1959-es felfejlesztéskor sok olyan ügyes kis és középparaszt került hozzánk, aki kis területen igen ügyesen és szorgalmasan dolgoztatott, gazdálkodott. Ezek az értelmes emberek hamar belátták, hogy befektetett munkájuk itt is meghozza gyümölcsét. Olyan emberek, akik megszokták a szorgalmas, pontos munkát, talán nem is tudnának rosszul dolgozni. Persze nem mind ilyenek. Voltak köztük olyanok is, kik arra adtak példát, hogy nem szabad dolgozni.

Végül úgy alakult a helyzet, hogy a jók húzták magukkal a közepeseket, s mind a két csoport olyan körülményeket csinált, hogy a

rosszak egy része szégyelni kezdte rendetlen dolgát, és javítottak munkájukon. Nem jellemző már ezeknél sem, hogy a haztájit szépen beművelik, a közöst pedig "úsd agyon, de ne nagyon" módszerrel végezzék. Sokat számított másfelől az is, hogy embereink sokat tanultak azzal, hogy szakvezetőink menet közben állandóan magyarázgattak, rámutatván a munkák miértjére is, és látták az utasítások helyességét a terméseredményekben. Sokat foglalkozott az emberekkel munka közben párttitkárunk is, ki szintén mezőgazdasági végzettségű. Meg szép számmal végezték el az esüstkalászos tanfolyamot, jártak szemináriumokra, a dolgozók esti iskolájába.

Ezek az enlített körülmények kitűnő hatást mutattak.

De a tervszerű gazdálkodás, munka és üzemszervezés is előre vitte a termelést. Nem utolsó sorban veendő figyelembe, hogy megszorodtak a gépállomás gépei, és saját gépparkunk is tekintélyes.

Főlőjeink döntő többsége megkapta és megkapja a mélyművelést. Ismételten megemlítem, hogy tagjaink, ha nem is kitűnően, de jó közepesen dolgoznak. Vanna még gyenge legényeink, de ezek lemaradását a legalább olyan százalékban lévő kitűnő embereink egálba hozzák.

És még valami csodszér: prémiumrendszerünk.

Keresni akarnak az emberek és szívesen dolgoznak, ha értelmét látják a munkának. A mi bérrendszerünk teljesítménybér, melyhez igen komoly prémium csatlakozik. Tagjaink így erdemesnek tartják, hogy teljes erőbedobással, a szakirányi tást elfogadva, munkálkodjanak.

Cukorrépából, kukoricából, cirokból jó néhány tagunk 3-4000.-Ft prémiumhoz jutott, kivételesen akadt, aki 6-7000.-Ft-ot kapott. Es a közös is meg az egyén is jól járt. A jó állattanyésztési eredményeket segítette a jó növénytermelési eredmény is.

Ezek után tájékoztasson főagronomus elvtárs, melyek voltak a legkiemelkedőbb eredményeik?

Cukorrépából a gyár területén elsők voltunk a 220 q názásás átlagtermésünkkel. Kenderből megnyertük a kendergyár I. díját, Több, mint fele termésünk osztályon felüli minőségű, a többi első osztályu kender volt. Rosszabb minőségű kenderünk nem volt. A 200 hold cirkunk is jól fizetett magra is, kalászra is. Kukoricánk is 28/q /kh/ májusi morzsolt termést adott. Pedig az átlagban benne van a rövid tenyészidejű és a Kolbai rendszerrel vetett, emylek terméseredménye gyengébb volt.

Viszont nagyon rosszul sikerült a lucernából a magfogás.

Mi volt az oka a rossz eredménynek?

A rovarkártevők és a kedvezőtlen időjárás együttes támadást intéztek ellenünk, és győztek.

Itt meg kell még említenem valamit. A kereskedelmi szerv többször fordult hozzánk, hogy tároló hely hiányában tudna terven felül adni műtrágyát. Mi kegtöbbször éltünk a lehetőséggel. Ez is javított eredményeinken. Gabonatermésünkkel nem dicsekedhetünk, mint általában ~~szokásunk~~ a környéken senki sem emelkedett ki a rossz tavaszi időjárás miatt. Ehhez mérve elfogadható az eredmény.

M O L N A L A S Z L Ó
főállattenyésztő.

Hol szerzett Molnár elvtárs szakmai gyakorlatot,mielőtt éde került?

1940-ben kerültem Habsburg József főherceg bányai birtokára. Gyakornok, majd segédtisztként dolgoztam ott. 1947-ben a Bartucz-féle kendergyárakhoz kerültem termelési felügyelőnek és titkárnak. Innen 1949-ben a helybeli állami gazdaságba kerültem, ho 13 éven át állatte-

nyésztő voltam. 1962. március óta a Petőfi tsz. főállattenyésztője.

Ugy hírlík, hogy a malac és csibeelhullás megszüntetésében eredményesen működött Molnár elvtárs.

Az igazság az, hogy Debreczeni Pál elnök itteni működése előtt hihetetlenül nagy volt a malac és a baromfielhullás. Oka ennek abban keresendő, hogy kevés volt a szakvezető. Az állatgondozók szakmai tudását nem volt idejük kellően fejleszteni. De a munkafegyelem is elég iaza volt. Debreczeni elvtárs először a malachullás megszüntetését szorgalmazta. Itt komoly javulás lett. A 60 %-os elhullás harmadára, negyedére csökkent. Most már 2 brigádvezetővel és egy felcserrel állandóan utasítunk, ellenőrzünk. 1962-ben a malachullás az 1 %-ra, a csibeelhullás 5 % körülire csökkent. Kissé nehezen indult a változás. Állataink 9 tanyán vanna elhelyezve. 8-9 kilométerre egymástól a legtávolabbiak. Ezt én a három beosztottammal naponta bejárom, szükség szerint többször is. Tessék elképzelni, naponta mennyi időbe kerül ez. En fogaton, munkatársaim kerékpáron, sáros időben gyalog járják a területet. Ezt korábban szakember hiányában nem tudták megtenni.

Konkrétebben mi okozta a jó nevelés és hizlalási eredményeket?

Törömrén: mindent igyekszünk megtenni, amit a szaktudomány, és saját tapasztalatunk jónak itél és ennek megtörténtét erőnkhez képest ellenőrizzük. Napi munkához tartozik például a napi takarmányadagolás ellenőrzése, az ólak, istálló, aklok rendes kitakarítása, az etető, itató vályuk napi kimosása. A jártatás, a legeltetés, a lucernaetetés. Rendszeresen mérlegelünk. Ha a mázsa rosszat mutat, kutatjuk az okát, hogy megszüntessük. Rendszeresen meszelünk pernetezővel, adagolva bele rovarirtó szereket, bolha és légyirtás céljából. Patkányt irtunk. Boncolunk elhullás esetén még csibét is. Az állatorvos utasítása szerint végzi felcserünk a védőoltásokat és a beteg állatok ápolását.

Malacaink, csibéink, tyukjaink tápkeveréket esznek. Ügyelünk arra, hogy koruknak megfelelő keveréket kapjanak. Télen nagy gondunk van a tiszta alomra. Nem csodaszerek ezek. De - korábbi helyzetet tekintve - mégis azok.

A szép szavak, helyes utasítások kezdetben a pusztába kiáltó szavának látszottak. Állatgondozóink korábban megszokták, hogy munkáját úgy végezzék, ahogy nekik kényelmesebb. Az utasításokat eleresztették a fülük mellett.

Most már nem az. Sikerült kialakítanunk egy öntudatos, értelmes, szorgalmas állatgondozó gárdát. Ez a gárda tapasztalata, hogy az utasítások betartása nemcsak a közös jóvedelmét, de a saját teljesítménybérüket, és prémiumukat is komoly mértékben emeli. Ettől függetlenül mi már reggel 5 órakor " mozgásban " vagyunk munkatársainkkal. Fáradozásainknak most már csak része az utasítások végrehajtásának ellenőrzése. Főleg az óráról órára adódó problémákhoz adunk irányítást, háritjuk el az akadályokat. No, meg igaz a közmondás: a gazda szeme hizlalja a nyáját.

1200 darabos beadási tervünket megemeltük. 1800 db hizott sertésre szerződöttünk, 200 q-ás árucsibe tervünket így teljesítettük, hogy 500 mázsat szállítunk.

Erről jut eszembe, hogy megkérdezzen: a korábban állandóan ráfizetéses csibenevelés miként vált rentábilissá?

Én az állami gazdaságban 13 éven át voltam állattenyésztő. Módom és időm volt e téren is hasznos tapasztalatokat gyűjtögetni. Csak az idén szűnt meg a nagymérvű elhullás. De megszűnt.

Mit mondjak: Tisztaság, gondosan végzett takarmányozás. Megelőző és időben felismert harc a betegségek ellen. A dézsmálás megakadályozása. Lányaink már megszokták, hogy vályukat sikkalják, fertőtlenítsenek, rovarirtást végezzenek. Tudják, mikor milyen tápot etessenek, és milyen adagban. Tudják, hogy télen elég a csibának egyszer megfázniuk, hogy elhulljanak.

Mi teszi szükségessé a szigorú elszámolást a hullákkal?

Én csak másfél éve dolgozom itt. De beszélnek a tagok, hogy 4-5 évvel előbb az egyik velünk egyesült tsz-ben sok csirke "halt" meg erőszakos halállal. Utána megnosták a lábát. Meg sokat fogtak a rókákra is. Én nem kutatom, hogy ez a beszéd pletyka-e, nem-e, de rend az, hogy a reánk bízott értékekkel el kell számolnunk. Így megszűnik a gyanúsítás, a tagság is látja, hogy vagyona nem csáki szalmája.

Nagyon elgyönyörködtem a borjakban. Mit csinálnak azokkal, hogy olyan szépek?

Itatásos borjunevelést végzünk. Onnan bekerülnek az utónevelőbe, hol már tej nélkül nevelgetjük őket. 250-300 kg súlyt elérve, a bikákat a hizlaldába, az üszöket a gulyára visszük.

A tehenekről nyilatkozott Debreczeni elvtárs. Még a juhászatról és a tyukokról szeretnék hallani.

Nyájunkban 368 birkánk van, főleg finom gyapjas merino. Rentábilis a juhászat. Felcserünk megtanulta a mesterséges megtermékenyítést és azt tavaly már igen jó eredménnyel végezte.

Ami a tyukászatunkat illeti, itt sincs szégyenkezni valónk, noha tyukjainknak csak kis része volt intenzív tojó fajta, nagyobb része sárga magyar. Keserű miniszterhelyettes elvtársnak a lapokban közölt tájékoztatása szerint országos átlagban 124 fillérbe kerül a tsz-eknek egy tojás megtermelése, a rekord pedig 64 fillér /! Kisbér:/. Nekünk 83 fillérért sikerült tojást termelni. Most ősszel áttérünk teljesen a Hampshire tartására, és reméljük, hogy megközelítjük jobban a rekordot. A tsz-ek országos tojásátlaga éven át és tyukonként 70 tojás. Mi minden esetre beterveztünk 140 tojást. Minden okunk megvan rá, hogy ezt teljesítsük is.

Sok szépet hallottunk a főállattenyésztőtől. De az önköltséggrafikon csunyát mutat a göbolyöknél. Nagyon mélyre zuhan az eredményo nál a nulla alá. Mi az oka ennek?

Ez - sajnos - így van. Csunyán ráfizettünk a marhahizlálásra. Nem illik a bajok okát másokra kenni, de ebben az esetben bár ki megállapíthatja az 5 év előtti vezetők súlyos tévedését. Vászont ők sem tudtak adott helyzetükben mást tenni.

Az történt, hogy kint a román-magyar, a Heszler tanyán volt, és részben van egy istálló, mely 200 év múlva is istálló lett volna. Magtárpadlásos istálló volt, hatalmas padlásgerendákkal. A tsz marhaállománya az időben nagyon felszaporodott, nem tudták hol teleltetni. Építőanyagot nem kaptak. Ugy gondolták, hogy az istálló vastag gerendáiból négyet-négyet tudnak kifűrészelni olyant, hogy szubségből a másik istállóra is elegendő lesz. A gondolatot tett követte. Ezek a gerendák azonban nem bírtak el egy szintfedémet, meg anyag sem volt ehhez, tehát csak cirokszárrel borították meg a padlásokat. Az könnyű. Száz szónak is egy a vége. Itt voltak göbolyök. A szigorú télben a siló, a szelet csontásvolt fagyva hónapokon át. Göbolyeink csak az abrakat és kukoricaszárat bírtak enni. Nem hiztak, hanem lefogytak. Híszben gyakran - 10 fok volt az istállóban. Csak a fejük, és a szőrük nőtt meg. Sajnos, ez így történt.

S A R K Ö Z I P A L N E
főkönyvelő, mérlegképes könyvelő.

1957-ben vette át munkakörét.

Hol dolgozott előbb a szakmában ?

Kezdetben, mint gép- és gyorsíró a narosvásárhelyi Hangya Központban, majd a battonyai főszebőgábiroságon. Beosztott könyvelő voltam a battonyai földművelésszövetkezetben, majd pedig a helybeli áll. gazdaságban. Ez utóbbi helyről jöttem át jelenlegi munkahelyemre.

Abban az időben vált ki tsz-ünkből a Kossuth tsz. Kezembe nyomtak néhány levelet és szerződést. A földekről és a tagokról akkor folyt az osztozkodás. Ennyit kaptam át, és azt a feladatot, hogy szervezzem meg a Petőfi tsz ügyvitelét és számvitelét. Kaptam segítségül egy-két lányt, akik V-VIII.osztályt végeztek, hogy ezeket tanítsam meg dolgozni.

Hozzá láttam. Nem volt irigylésre méltó a helyzetem.

Mikor valahogy megindultunk, hozzánk csapták a felosztott Vörös Hajnal tsz-t szörnyen zavaros ügyeivel. Egy hat elemű végzett emberük könyvelt, aki életében először, ott kezdett irással és számlással hivatásszerűen foglalkozni. Meg hoztak tetemes adósságot, melyek egy része menet közben bujt ki.

Fiztába tettük ezt az ügyet is.

De jött a nagy felfejlesztés, amikor 3 és fél ezer holdas tsz lettünk. Ki kellett alakítanunk egy kollektívát, mellyel meg tudunk birkózni a megnőtt feladatokkal.

Munkatársaim fokozatosan elvégezték az egyéves tsz könyvelői tanfolyamot, s ma már 5 ilyen munkatársam van, akik a reájuk bízott részfeladatot önállóan tudják ellátni. Nekem a pénzügyi műveletek megszervezése, a tervezés, a vezetőséggel való együttműködés, az ellenőrzés, irányítás maradt. A pénzügyi helyzet alakulására ismertetek pár dolgot.

1958-59-ben munkaegységre úgy tudtunk fizetni, hogy közép-lejáratu hitelt vettünk fel, 1960-61-ben erre a célra felhasználtuk az állattenyésztés I. negyedévi bevételeit. 1962-ben már saját pénzünk-ből fizettük a 40.-t-kat, és törleszgettük az előbb felvett adóságainkat is.

Hasznos volt tehát az állami támogatás. Fizettünk, jó bérezési rendszerrel a munkakedvet is fenn tudtuk tartani, és a jó tsz-ek közé soroltunk. Viszont, ha nem jön a segítség, lezülött volna a munka, a sereghajtók közé kerültünk volna.

Építkeztünk. Ólakat, 32 vagonos magtárat, műhelyeket, stb. építettünk. Bizakodással nézünk a jövő elé. Még az ilyen évet is át tudjuk innár vészelní, mint a mostani, amikor hónapokon át elkerült bennünket az eső.

Ismétlem: a szaktudással párosult szorgalom nagy dolgokra képes. A Petőfi tsz most már szakmai szempontból elég jól áll, még az irodában is. Az eddig látottak után bizom, hogy a szorgalommal sem lesz baj.

B E S Z E L G E T E S A P Á R T T I T K Á R R A L.

Megkérem, Tapasztó elvtárs, tájékoztasson, miként segítette a pártszervezet a szövetkezet szép fejlődésében ?

Mikor 1960-ban visszakerültem a Petőfihez, akkor lett nagy szövetkezet. Ekkor volt a nagy felfejlesztés, és a Kossuthtal való újraegyesülés. A Párt első feladata volt, hogy munkafegyelmet teremtsen. Közismert dolog volt, hogy 1957-58-ban a tagok úgy jártak, akik hártak dolgozni, mintha hivatalba járnának. Későn mentek ki, de annál

hamarabb hazanentek. Sokszor örültünk, ha egy-egy munkakollektívát 8-9 -rára össze tudtunk hozni.

Hamarosan szembetűnt, hogy a felfejlesztés során hozzánk jött középparasztok nagyobb része mit sem törődött a megváltozott körülményekkel. Dolgozott úgy, ahogy ő azt megszokta. Azért-e, hogy belátták ebből kell ezután megélnem, és kereset csak munkatéljesíté-
ményből lehet, vagy talán egyik-másik szégyelte volna, ha rászólnak lazulásért, nem tudom. De dolgoztak.

Megkezdtünk tehát a beszélgetést tagjainkkal, egyenként és a taggyűléseken is. Beszélgetésünk arról folyt, hogy a párttagok-
nak nem szabad jómunkában lemaradniuk a legjobban dolgozó tagoktól. És, ha azt látják, a tagok közül még is akadna gyenge ember, akkor a többiek beszélgessenek vele addig, amíg nem javít a munkáján. Ki-
osztottuk aktiváinknak a gyengén dolgozó pártonkivülieket is, hogy foglalkozzanak velük.

Elgondolásunk jónak bizonyult. Fokozatosan jobban kezdett men-
nyek a munka. Szakvezetőink is, kik már vannak / mert kezdetben egyáltalán nem voltak / menet közben megmagyarázták minden munkarész-
letnek a hogyanját is, meg miértjét is. Értelmes emberekből áll a mi tagságunk. Megérti a dolgokat, és csinálja, ha eleinte zsörtölöd-
tek is.

Sokan végezték el az esti iskolában a VIII.osztályt, elég sokan az esztkalászos tanfolyamot, rendszeresen látogatják a szami-
náriumokat. Ez az oktató munka nem volt falra hányt borsó.

Nem gy-zöm eléggé hangsúlyozni, hogy tagjaink nagyon sokat fejlődtek tudásban a tsz alakulása óta.

Nos, és lassacskán oda fejlődikma dolog, hogy lackós em-
bereink kezdik szégyelni magukat, és valamicskét ők is javítanak mun-
kájukon.

Nem azt mondom én, hogy már minden tagunk élmunkás! Saj-
nos, itt-amott még mindig működik a reakciós propaganda, a Szabad Európáé. De már nem ez a jellemző. Már legyintenek a Szabad Európára, mondván: könnyű neked ott jó pénzért povedálni, de ahhoz, egyek, mégis csak dolgoznom kell. És tapasztalják, hogy 40 Ft-os munkaegység mellett pecsenye is kerül a kenyér mellé.

Vannak- sajnós vannak tagjaink, akik munkaidőben is ott feledkeznek a kocsmában. De úgy gondolom, hogy amíg pálinkát árulnak, mindig is akadnak, akik az alkohol rabjai lesznek.

Pártszervezetünk első sorban segíti a tsz vezetőségét a munkákban. Segíti a tervek készítésében is, de főleg azok keresztül-
vitelében. Ez gyakorlatilag abból áll, hogy - nagyjából két hetenként beszámoltat egy-egy szakvezetőt, vagy az elnököt. Alaposan átrágják, hogy a soron lévő vezető a terv reáharuló részeit miként tudta, és tudja megvalósítani. Merült-e fel nehézség, vagy akadály? Miként lehet a gátló dolgokat elhárítani? Hogyan lehet a résztervet teltelje-
síteni?

144 párttagunk van a Petőfi tsz-ben. Egy-egy ilyen beszámoltató értekezlet után megbeszéljük a tennivalókat a brigádvezetőkkel, és a pártaktivákkal, akik megmozgatják a dolgozókat az elhatá-
rozott munkák elvégzésére. Párttagjaink 80 %-a végez fizikai munkát.

Fontosabb esetekben végigjárjuk magunk os a munkahelye-
ket, és a helyszínen értetjük meg a sorn lévő sürgős feladat elvégzé-
sének fontosságát.

Igy sikerült például elérni, hogy hatalmas méretű hizott-
sertes és baromszállítási tervmegnevelésünk végrehajtásával komoly

mértékben, 6 Ft-tal tudtuk emelni a munkaegység értékét. Az ilyen jól sikerült akciók lebonyolítása után újból megbeszélgettük a dolgot tagjainkkal, hogy lássák, nem együgyűségekre biztattuk őket, hogy továbbra is bizhatnak a Pártban és a szakvezetőkben.

Fel kellett lépni a szakkák ellen is, bár e téren komolyabb baj nem volt, úgy gondoltuk azonban, jobb a bajt csirájában eltáposni.

Nagy gondja volt a pártbizottságunknak arra, hogy a 3001-3004-es rendeleteket az elnökkel, és a főkönyvelővel állandóan tanulmányozzuk, és az abból esetenként kínálkozó előnyöket a tsz-ünk javára igénybe vegyük.

1962-ben brigád alakult a szocialista brigád cím elnyerése céljából. Ez a brigád azonban még nem tudta teljesíteni a szükséges teljesítményeket. KISZ brigádunk is működött.

A Nőtanács jó munkájának jó hasznát láttuk az őszi munkatorlódásoknál. Sok asszonyt és családtagot állítottak munkába. Így komoly részük volt abban, hogy a korai tél dacára sikeresen befejezhették a munkát.

Teljes erővel támogattuk a tsz vezetőségét a megfelelő bér-és prémium-rendszer kialakításában. Ennek sikere érdekében bevontuk a tárgyalásokba az egyes munkatorületek dolgozóinak küldötteit is. Így sikerült az ügyben közmegelegedést keltő bérrendszert kialakítani.

Mi a véleménye a tsz jövőbeni fejlődésének tekintetében?

Ez a tsz már feljutott a jó tsz-ek közé. Minden reményünk megvan arra, hogy ezt a kormánykitüntetéssel fémmeljelzett szintet sem dolgozó tagjaink, sem pedig jól dolgozó vezetőink nem fogják lerontani. A mezőgazdaság azonban még sok tekintetben függvénye az időjárásnak. De az aszály kártevése már jó a protechnikával nagyban mérsékélhető. Minden esetre olyan nagy kár nem lehet, mint a kisparcellálás, sekélyen művelt földeken. Segíteni fog ebben bennünket 15 traktorunk is.

A párt- és tanácsszervekkel jó és állandó a kapcsolatunk, sok segítséget kapunk tőlük.

A DOMBEGYHAZI NÉP MEROBEN MAS GAZDASAGI ES TARSADALMI KORULMENYEK KÖZÖTT FEJLÖDÖTT, MINT A SZOMSZEDOS HELYSEGEK NEPE.

Battonya, Pornya, Pécska mezővárosok voltak a jobbágyfelszabadítás idején. A battonyai parasztek kezén több, mint 10.000 hold föld volt. Nagyiratos, Kisiratos, Nagyvarjas, Kisvarjas a múlt században települt Karancsaljáról és Lapulytőről, amikor mindenki kapott egy numerus földet, ami 20 hold szántóból, és 2 hold beltelekből állott. Dombiratos, Kevermes parasztojainak többsége földes gazda volt. Tehát a környező parasztság mind olyan magagazdája nép volt.

A dombegyházi paraszteknek 1874-ig egy talpalatnyi földjük sem volt. Még az a telek is, melyen viskójuk állt, a Marczibányaké volt. Az örökösök ekkor adták el a háztelkeket, meg pár száz holdat az Örök dűlőben 25 éves törlesztésre. De az Örök dűlőből semmi sem jutott az itteni jobbágyivadékoknak. Pécskai és egyéb lakhelyű, volt szabad parasztek vették meg 20 holdanként. /: A Turi, Recski, Kovács, Csikós Kovács, Keresztes, Brezán, Gyömber, Keresztes, Furák, Vaskó, Bánszki, Varga, Gulyás családok voltak az első földfoglalók./

A Dombegyházi őslakosok csak 1906-ban jutottak először földhöz. Ekkor parcellázták Zsel Ypsilanti herceg vizesi birtokát, Ekkor a dombegyházi parasztek közül elég sokan vásároltak törlesztéses kölcsönrel 2-5 hold földet, míg a nagyját, 20-50 holdanként nagyiratosi, nagyvarjasu parasztagzadék vették meg. A dombegyházinak akkor sem volt pénze földvásárlásra. A két holdasok továbbra is az uradalmak zsellérjei maradtak.

Az 1906-os birtokvételnél kerültek ide a Dani, Andó, Bene, Horváth, Romák családok. Ezek 20-50 holdat vettek meg.

A dombegyházi őslakosság törpe birtokával továbbra is uradalmi zsellérként élt. Az első világháboru után Ilka majorban kiosztottak frontharcosoknak 200 hold földet, fejenként 1 1/2 holdat, azaz egy és fél holdat.

T Ö B B M I N T E Z E R E V E É L E Z A N E P D O M B E G Y H A Z O N.

A szaktudomány szerint Dombegyház a Körös-Tisza-Maros közének legrégebben lakott helye. És a legrégebben feljegyzett / :XIV.-XV.szé./ füstpénz, és dézsmajegyzékek a megyei levéltárban azt mutatják, hogy nagy részben azok a családnevek szerepelnek, mint ma, Természetes, hogy amikor ezeket mondom, figyelembe veszem a bevándorolt dombegyháziakat.

Vágtában szaladjunk végig ezen az okmányolt, vagy tanukkal bizonyított tényeken, amelyek a falu történetére vonatkoznak.

A Dél utca és a Szabadság utca sarkán, ahol az enyhe emelkedés húzódik, a felszabadulás előtt Jakabffy földbirtokos homokbányája volt. Onnan csiszolt kőszerszámok kerültek napvilágra. Móra Ferenc jött ki kérésünkre. Megvizsgálta és magával vitte a szerszámokat a Szegedi Múzeumba. Az ásatásokat Jakabffy nem engedte meg Mórának. Ez az eset szerepel Móra Ferenc naplójában./ dr Trogmayer közlése./

A Cigányka ér partján, Vályogverés közben, római kerámiák és 17 db ezüstpénz került ki, Diocletian képével és felirásával. Berta kartárs beszállította a múzeumba. Móra Ferenc úgy nyilatkozott, tud róla, hogy itt volt a határ a Dacia néven ismert római kolónia és a pusztázó népek földje között. Itt római határőr-település volt faluval, mert erre közlekedtek Aquinkum felé a Marosvögyből.

A hunok szerették megszállni a talált lakott helyeket. Dr.Radnai kiértékelése szerint, melyet Priskos rétor utleírásából hámozott ki, az itt annak idején elterült, és Vizes pusztától Gyula környékéig húzódott tó partján állott Buda király özvegyének szállásbirtoka faluval.

Eddig 9 lovassir kerül ki a földből. A vizesi temetődombból, a szent Kingéd monostordomb mellett, és a mostani temető dombból. Az utóbbit megvizsgálta a Móra Múzeum régésze dr. Trogmayer Ottó, s megállapítása szerint avar főemberek sírjáról van szó. Ugy látszik, valamelyik főnökük rátelepedett azitt talált falura.

A Trianoni csatorna ásásakor, a falu déli kijárata közelében, áthaladt a csatorna egy rendszeresen használt temetőn. Móra Ferenc vizsgálta meg. A megvizsgálás során ő azt állapította meg, hogy a honfoglaláskor itt talált, bizánci keresztény vallásu, földmíveléssel foglalkozó bolgár falu temetője ez. A sírokban pomána szilkéket, nyakláncokat, egyéb tárgyakat találtak. A szilkékben buza volt. Szerinte ezek a földmívelők felszivódtak a rájuk települt magyarságba.

Levéltári adatok szerint voltak az itteni magyarok Csanád ispán jobbágysai, később valami Istvánfi nevű családot uraltak, s közben említés tétetik arról is, hogy az aradi káptalan is volt gazdájuk. Az 1300-as évek végétől már minden földes ur neve ismeretes Csanád vármegye levéltárából. Ekkor a harapkői Botos család volt itt az ur. Botos Györgytől vette meg a falut készpénzen 1446-ban Hunyadi János a környező falvakkal együtt. Hunyadi László lefejezése után, a nagy Hunyadi birtokkal együtt /: 15 :/ László király elvette a Hunyadiaktól és Brankovics György fejedelem vejének, Jaks rác vajdának adományozta. Ez a család tagja volt a Hunyadi ellenes ligának.

Sokáig a Jaksicsok uralkodtak itt. Közülök Péter igen izgága despota volt. Dombegyházi jobbágysait felfegyverezte és különböző önkényeskedéseket hajtatott velük végre. Így elhajtatta özv. Dócziné ménesét. Másik évben erőszakkal elvette a vízesi és iratosi birtokait. Az aradi káptalan learatott természet elhordatta velük. Találhatók ezeknek az ügyeknek iratai Cs.vn. levéltárában, melyekről a jegyzőkönyvet a kiállt királyi személynök vette fel.

A Botos család megjelenésétől fogva minden itteni birtokos neve fel van jegyezve a vármegyei levéltárban, hol igen sok dézsma és füstpénzjegyzék igazolja a falu lakóiról fentebb mondottakat.

Meg kell még említenem, hogy három esetben érte nagy történelmi katasztrófa a falut. Első ízben három évvel a mohácsi vész után dulta Bali bég táborjaival. Felégette a falut, " több mint háromszáz ház eresze alá vettetett fáklyát, kezdvén az egyházon," írja a korabeli krónikás. /: Dr. Borovszki Samu: Csanád vn.története.:/ A falu ez után, de a későbbi felégetés után is hamarosan újból felépült.

A harmadik dulás Buda felszabadítását közvetlenül megelőző időben történt. Ugy látszik, ez volt a legsérelmesebb. Ez után nem építettek falut, hanem a kastály körül, várszerűen, és összefüggően építve az épületeket egymáshoz ragasztva. Ettől 130 éven át pusztaközségként emlegeti az irattár. Ott székelt az előljáróság, az " oskola ". a pap. 1818-ban azután újból megépültek az utcák. Az iskola anyakönyve 1825-től, utóbbi időben kezelésében, folyamatosan megvoltak.

Ismétlen, az említett jegyzékben szereplő nevek nagyjából azonosak a mostani, nem máshonnan ide települt dombegyháziak neveivel.

Birtokkal rendelkező, nemes parasztok a XVI.században szerepelnek utoljára. Miért írom én itt ezeket?

Elsősorban azért, hogy kimutassam: Öslakosok az itteni parasztok, amintegy 30 %-ot kitevő, később betelepültek kivételével.

Másodsorban, hogy lássuk, mennyivel proletárabb társadalmi és gazdasági körülmények között fejlődött a szomszédos, többnyire messze földről, saját földre a mult században települt szomszédainál.

Közismert tény, hogy a felodásnak a vázolt körülményei döntő hatással vannak egy nép gondolkodásának kialakítására.

Es írom azért is, hátha akad egy tudományos ember, aki társadalomfejlődési kutatásaihoz fel tudja szerény kutatásaimat is használni.

NÉHÁNY ADAT A DOMBEGYHÁZI PETŐFI MTSZ ÉLETEBŐL.

I.

A fel nem osztható szövetkezeti alap 1963.I.1-én 5,857.888.61 Ft

II.

Néhány jobb termési eredmény 1962-ben, forintban és a tiszta jöv. %-ában.

Arpa Tiszta jöv.	1403 Ft.,	76 %
Kender " "	4600 Ft.,	182 %
Cukorrépa " "	3972.Ft.,	65,8 %
Kukorica " "	1491 Ft.,	51 %
Hízott sertés		28 %
Aru csibe		19,5 %
Tojás	77 fillér	83,9 %

III.

S a j á t g é p p a r k.

MTZ traktor	6 db	
K25 Zetor pótkocsival	3 db	
T28 Vlagyimir	1 db	
RSO traktor	1 db	
GS tarktor	4 db	Összesen 15 db
Tehergépcsi	2 db	
Hortobágy szivattyu motorral	2 db	
Nagytelj. szivattyu motorral	1 db	
Villanymotor 18-as	2 db	
" 4 1/2	2 db	
MIA motor	3 db	
Moszkvics gépkocsi	1 db	
Pannonia motorkp.	2 db	+ Munkagépek.

IV.

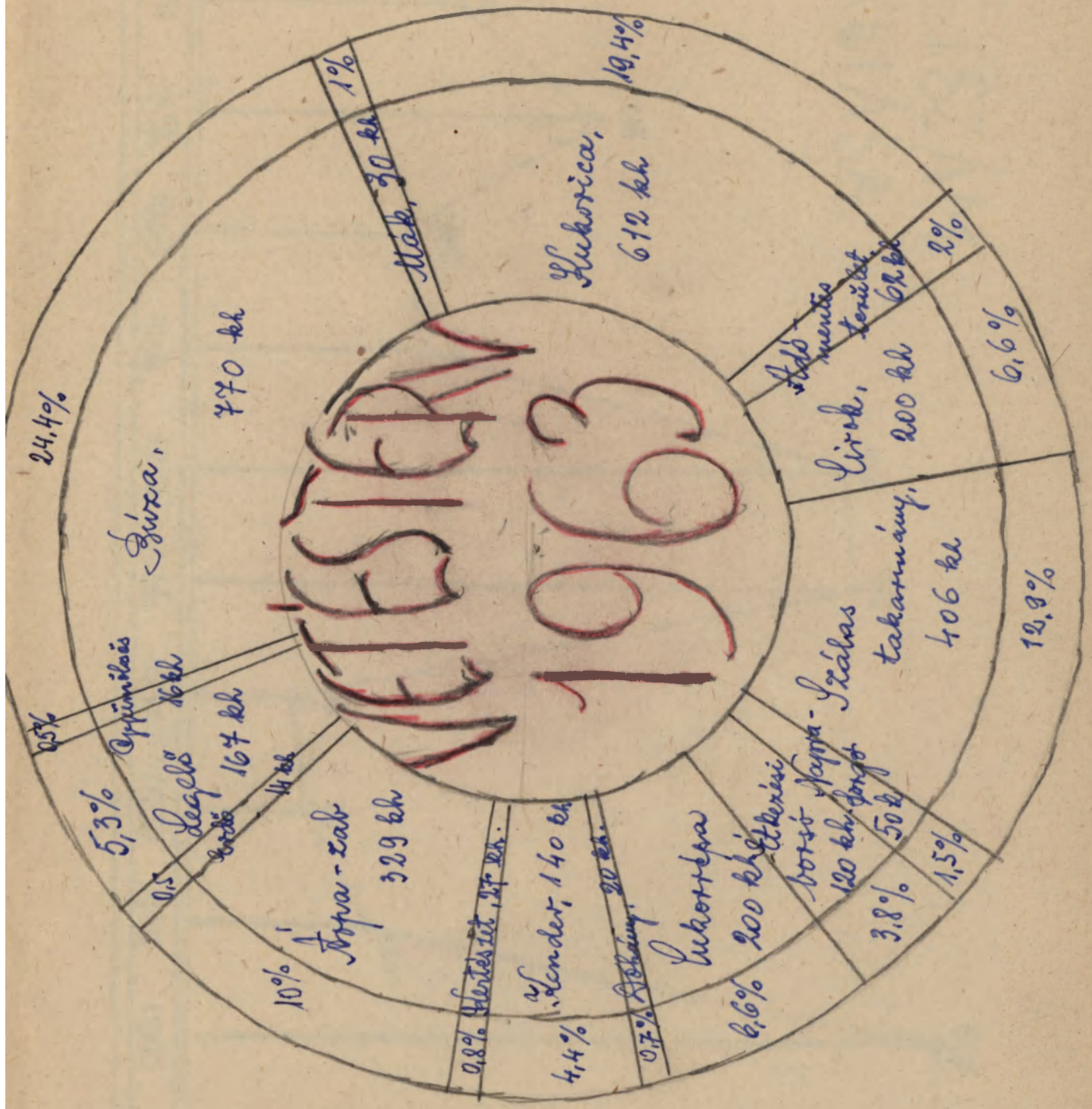
A l l a t á l l o m á n y 1963.aug.-ban

Ló	80 db	Sertés, tenyészkán	3 db
Csikó	21 db	Anyakoca	194 db
Tehén	148 db	Hízó -	215 db / száll. után./
Előhasu ü.	12 db	Süldő	534 db
Növ.uszó	51 db	Malac	367 db
Kisborjú	113 db	Juh, merino	368 db
Göboly	66 db	Tyuk	2106 db
		Jérce, törzsáll.	2500 db
		Arucsisibe	15903 db

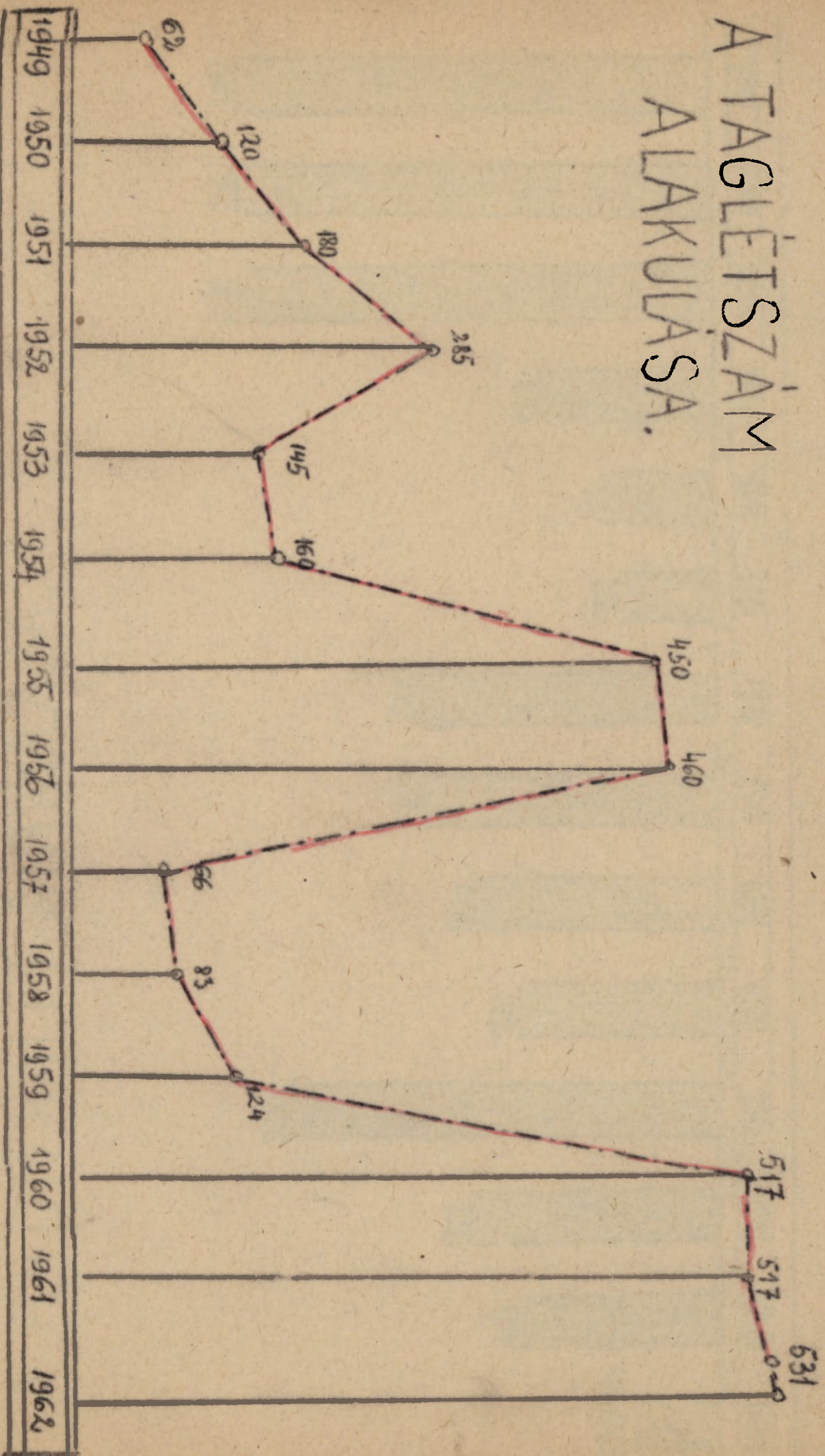
V. A l l a t i f é r ő h e l y e k.

Sertésekre / hizlalda.kocaól, süldők, stb.	1280.db-ra
Marháknak	608 db-ra
Lovaknak	70 db-ra
Juhhodály	500 db-ra
Csibenevelő	15000 db-ra
Tyukól	3000 db-ra

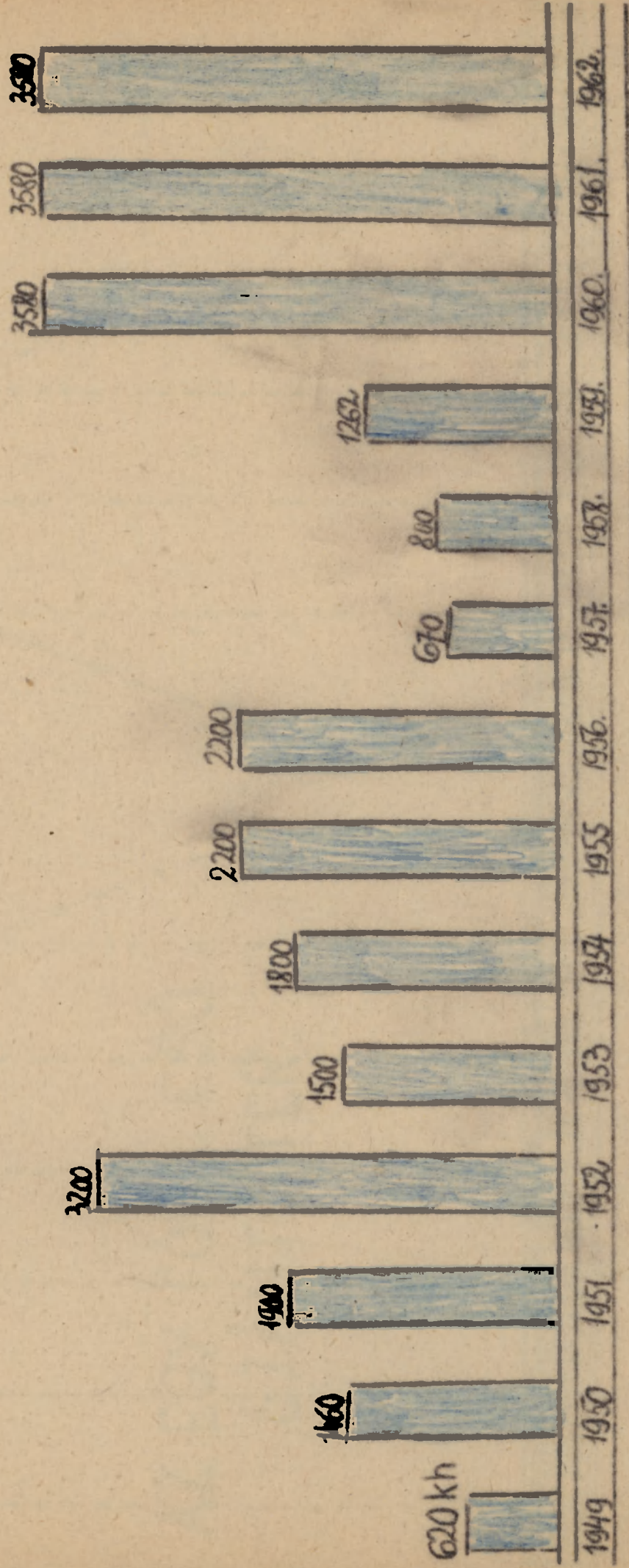
VETÉSTÉR 1963

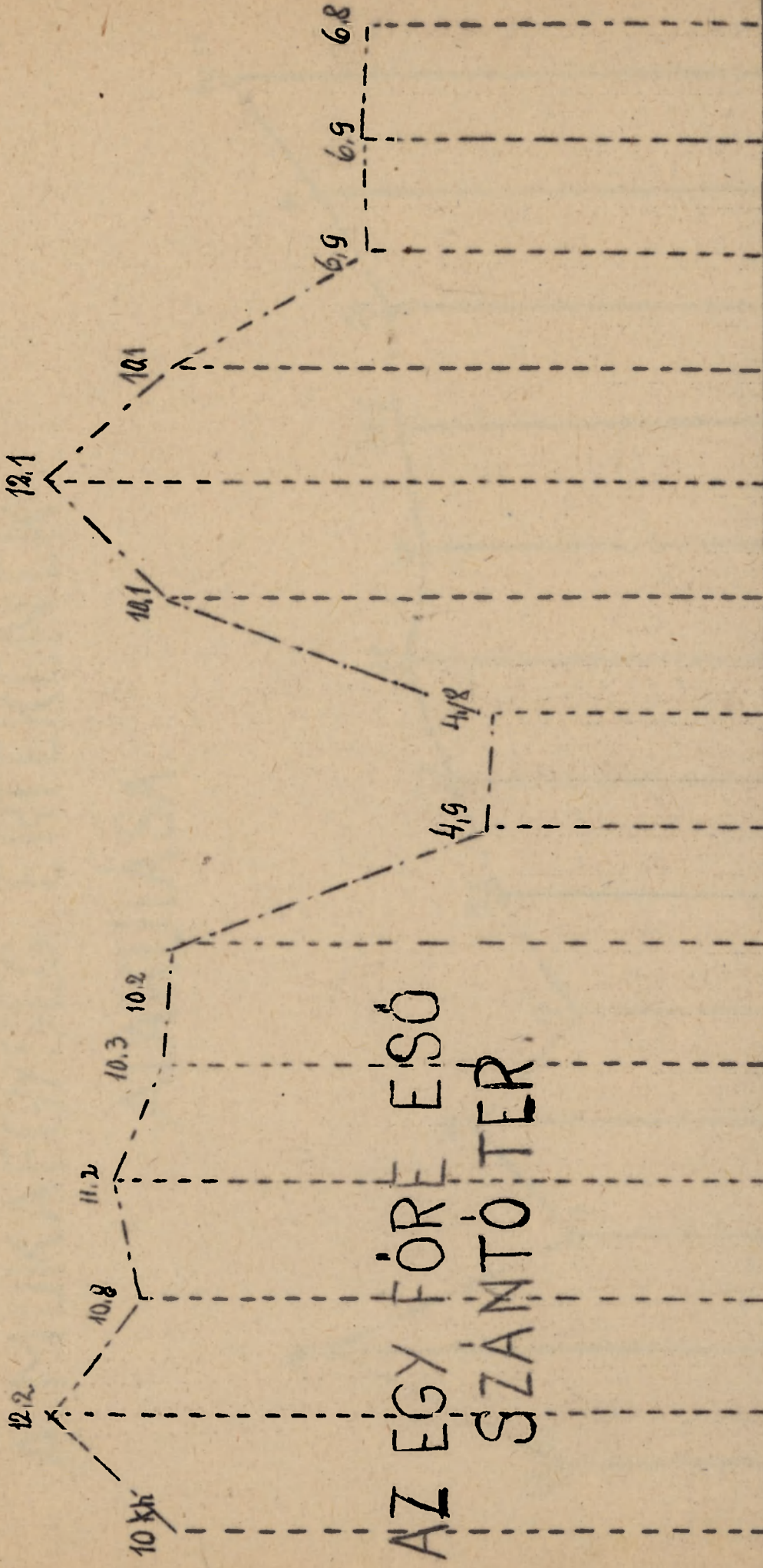

A TAGLEÍTSZÁM ALAKULÁSA.

A FÖLDTERÜLET ALAKULÁSA.

AZ EGY FŐRE ESŐ SZÁMÍTÓTER.

1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

A MUKAEGYSÉG ÉRTÉKÉNEK ALAKULÁSA.

